

DEUR OPEN

Eerlijk gezegd, van al die 29 namen die Huub Oosterhuis in zijn lied aan Jezus heeft toegedicht, vind ik 'deur open' op afstand de meest prozaïsche. Niet Jezus als een beschermende herder, een veelbetekenend woord, een droom van een mens, maar een plank die open en dicht kan, waar je in en uit en doorheen kunt. In de lezing van vandaag is het niet eens de deur van een paleis of een monumentaal pand. Het is de deur van een stal, een schapenstal. Je kunt je afvragen: is dit nu wel een geschikt beeld voor Jezus van Nazareth, een mens van wie we zingen dat we hem achterna willen?

Johannes vertelt in zijn evangelie dat Jezus deze merkwaardige titel 'deur' aan zichzelf geeft. Het is één van de 'ik ben'-uitspraken. Aan de uitspraak 'Ik ben de deur' gaat het een en ander vooraf. In het negende hoofdstuk, zo schrijft Johannes, heeft Jezus de blindgeborene genezen. De farizeeën blijven de genezen man maar ondervragen: was hij wel echt blind en weet hij wel dat Jezus een zondaar is? Als de man dan Jezus een profeet noemt zetten ze hem buiten. En zo komt de blindgeborene terug bij Jezus en zegt te geloven in Jezus als de Mensenzoon. Eigenlijk ziet hij dus dan pas echt. Johannes heeft het eigenlijk niet zozeer over blind zijn en zien, maar vooral over inzien, over het willen begrijpen. Om zijn leven om te keren moet een mens tot inzicht komen, tot inzicht willen komen. Wie dat niet doet, is in de ogen van Jezus blind. Zo zegt hij dat ook: Niet-zienden zullen zien en zienden zullen blind worden. Dat vinden de farizeeën wel een leuk woordspelletje. 'Zijn wij dan ook blind?', vragen ze Jezus. En alsof Jezus op die vraag heeft gewacht bijt hen toe: 'Als jullie blind waren, zouden jullie geen zonden hebben; maar nu jullie zeggen: wij zien, blijft jullie zonde.' Oftewel: jullie zien niet. Jullie hebben enorme plank voor je hoofd. Jullie zijn niet blindgeboren, jullie hebben zelf voor je blindheid gekozen.

Daarna gaat Jezus uitleggen wat hij gedaan heeft. Hij doet dat in een gelijkenis: de schaapskooi en de deur. Hij heeft het over de voorhof van de schapen. In het Grieks staat er aulè. Dat betekent zowel de schaapskooi, maar het is ook het woord voor de voorhof van de tempel. En de rest van de gelijkenis is meer dan bekend, ook voor ons. De schapen, dat is de gemeente, de herder dat is de voorganger. Jezus noemt zichzelf de ware en enige toegang tot de tempel. Zij, farizeeën, hoogbegaafd, dag en nacht studierend in Wet en Profeten horen hoe ze afgeschilderd worden als dieven en rovers. Waarom dieven en rovers: omdat ze niet willen zien, omdat ze uit zijn op eigenbelang. Zij willen de Schrift naar hun eigen hand zetten, ze kneden de woorden en letters naar hun eigen maat. Dus, zegt Jezus: wie de weg wil gaan die Mozes en de Profeten wijzen, die kan maar beter naar mij luisteren. En zo gebeurt het in de gelijkenis ook: de schapen herkennen de ware herder aan zijn stem. Het is een bijna ontroerend beeld. Zo van: ja, dat klinkt vertrouwd, dat herkennen we als woorden van de Schrift, als woorden van troost en bevrijding.

Zou Jezus dat echt zo gezegd hebben? Dat lijkt niet erg waarschijnlijk. Dit verhaal is tientallen jaren na de dood van Jezus opgeschreven. Dus een letterlijk verslag is het sowieso al niet. Het is opgeschreven in de gemeente van Johannes die behoorlijk te lijden had onder de druk en de vervolgingen van de farizeeën. In deze passage wil Johannes met meer dan grote nadruk aan zijn gemeente vertellen, dat Jezus helemaal in de traditie staat van Wet en Profeten, dat hij heeft geleefd zoals de Schrift dat bedoelt. En dat ze zich niet moeten inlaten met dat verdraaien van de woorden van de Schrift, net zolang, totdat ze je goed van pas komen.

De woorden die Johannes Jezus in de mond legt, zijn behoorlijk pretentius. Het moet dus wel echt over een ernstige kwestie gaan. En misschien herkennen wij dat ook wel. De ergernis over het gedrag of de woorden van sommige mensen die in het kerkelijk leven een

vooraanstaande rol spelen. Die genieten van het aanzien, die weten van goed en kwaad, van hemel en hel. Het is al eeuwen zo. De Schrift mag dan een ijzersterk verhaal vertellen, het verhaal van macht en aanzien en zeker weten is in de geschiedenis, en ook in de kerkgeschiedenis altijd krachtig aanwezig.

Maar er is, denk ik, meer. Deze gelijkenis heeft Johannes niet alleen in zijn evangelie opgenomen om met een kritische blik naar kerkelijke hoogwaardigheidsbekleders te kunnen kijken. En er even van te genieten hoe die door Jezus even stevig op hun plaats worden gezet. Het is natuurlijk vooral een verhaal, dat alle lezers wakker wil houden. De woorden van de Schrift moeten natuurlijk bestudeerd en gevierd worden. Maar als ze niet worden gedaan, dan zijn het misschien wel gevaarlijke woorden die je in een vroom kostuum stoppen, terwijl je eigenlijk gewoon je eigen weg gaat. Bestudeer de woorden, weeg ze. Zoals Psalm 1 zingt: proef ze op je tong, kauw op ze, zodat je de smaak te pakken krijgt, zodat je je steeds weer laat verrassen. En doe wat je daar gevonden hebt, doe wat je handen vinden om te doen. Johannes schrijft dat aan zijn gemeente maar ook aan mij.

En ondertussen, moet ik u zeggen, ben ik wel van die deur gaan houden. Misschien wel juist omdat die zo prozaïsch, zo alledaags, maar ook zo duidelijk is. Want ik moet natuurlijk meteen denken aan deur waardoor wij hier deze ruimte binnenkomen. Geen brede poort, maar een smal deurtje in een onooglijk steegje. Een goede entree om je even een ander mens te voelen. Binnenkomen om de woorden te vieren, te zingen, te horen, te overwegen. Jezus speelt daarin een centrale rol. Want we herhalen zondag aan zondag zijn gebaar van brood en wijn. Niet als herinnering aan een ver verleden, maar we doen dat nu met elkaar met het oog op een toekomst waar we in proberen te geloven en waar we aan willen gaan werken. En de volgende stap is dus weer naar buiten. Ook door die deur. Na misschien eerst een versterkend kopje koffie, want dat kunnen we wel gebruiken als we deze wereld intrekken met onze plannen, voornemens en idealen. Dat naar buiten komen door dezelfde deur, dat is wezenlijk. De woorden moeten we niet alleen horen en vieren, maar ook doen. Het is één grote cirkelbeweging. Door de deur weer naar buiten. Hem achterna.

Langzaam maar zeker gaan we op weg naar kerstmis. Dat is een feest, een echt feest, dat gevierd wordt in alle duisternis. Letterlijk, want het is vooral donker buiten en ook figuurlijk, want het gaat op heel veel vlakken niet goed met deze wereld. Maar het is een feest. Een feest van licht en van bevrijding. Jezus van Nazareth heeft de aloude woorden weer opgepakt en hij heeft laten zien wat bevrijding is. Hij heeft als het ware de deur naar een nieuwe wereld opengezet. Soms lijkt dat misschien te mooi om waar te zijn. De Schrift gelooft er heilig in dat het kan, dat wij het kunnen. Als we aan het einde van de viering gezegend worden is dat eigenlijk ook een soort wegzending in de trant van 'daar is de deur, doe je best'. Zo worden we iedere week opnieuw op weg en aan het werk gezet. Laat het vruchten dragen, hopen en bidden we.

Gerard Swüste

Gelezen: Johannes 10: 1-10